

# **Likumprojekta „Grozījumi likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā””**

## **Anotācija**

### **1. Kādēļ likums ir vajadzīgs?**

Atbilstoši grozījumiem likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” (turpmāk – Likums), kas izdarīti ar 2014. gada 30. oktobra likumu „Grozījumi likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā””, tika noteikts, ka maksātnespējas administrators ir valsts amatpersona.

Latvijas Republikas Satversmes tiesa (turpmāk – Satversmes tiesa) 2015. gada 20. novembrī izskatīja lietu Nr. 2015-03-01 “Par 2014. gada 25. septembra likuma “Grozījumi Maksātnespējas likumā” 2. panta un 2014. gada 30. oktobra likuma “Grozījumi likumā “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 106. panta pirmajam teikumam” un 2015. gada 21. decembrī pieņēma spriedumu, ar kuru nosprieda atzīt 2014. gada 25. septembra likuma “Grozījumi Maksātnespējas likumā” 2. pantu un 2014. gada 30. oktobra likumu “Grozījumi likumā “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā””, ciktāl tie nenodrošina maksātnespējas procesa administratoriem, kuri vienlaikus ir arī advokāti, profesionālās darbības garantijas izvēlētās nodarbošanās saglabāšanai, par neatbilstošiem Latvijas Republikas Satversmes 106. panta pirmajam teikumam (turpmāk – Spriedums).

Atbilstoši Spriedumam Latvijas Republikas Satversme (turpmāk – Satversme) neliedz likumdevējam noteikt, kuras personas Likuma izpratnē ir valsts amatpersonas. Tomēr likumdevējam, nosakot valsts amatpersonām saistošus ierobežojumus, aizliegumus un pienākumus, ir jāvērtē, vai netiek nesamērīgi ierobežotas personu pamattiesības, tostarp Satversmes 106. pantā noteiktās tiesības.

Satversmes tiesa Spriedumā ir norādījusi, ka tā tiesību normu atbilstību Satversmes 106. panta pirmajam teikumam ir vērtējusi, ciktāl tās attiecas uz administratoriem, kuri vienlaikus ir arī advokāti.

Ir secināts, ka spēkā esošie normatīvie akti, tostarp Likums nenoteic regulējumu, kas nodrošinātu tādu no valsts amatpersonas statusa izrietošu ierobežojumu un pienākumu regulējumu, kas neierobežotu tiem maksātnespējas procesa administratoriem, kas vienlaikus ir arī advokāti, profesionālās darbības garantijas izvēlētās nodarbošanās saglabāšanai. Līdz ar to Likumā ir nepieciešams noteikt tādu regulējumu, kas nodrošinātu advokātu profesionālās darbības garantijas izvēlētās nodarbošanās saglabāšanai, vienlaicīgi esot valsts amatpersonai (maksātnespējas procesa

administratoram). Proti, ir nepieciešams noteikt īpaši uz advokātiem attiecināmu regulējumu, kas novērstu Spriedumā konstatētās nepilnības un garantētu advokātu profesionālās darbības neatkarības, konfidencialitātes principu ievērošanu, kā arī nodrošinātu reklāmas iespējas. Minētās nepilnības novēršamas, pilnveidojot regulējumu, kas ierobežo reklāmas iespējas un noteic valsts amatpersonas deklarācijas saturu.

#### Ierobežojums nodarboties ar reklāmu.

Satversmes tiesa Spriedumā ir norādījusi, ka Likumā valsts amatpersonai noteiktais ierobežojums nodarboties ar reklāmu nonāk pretrunā Advokatūras likumā noteiktajām advokāta tiesībām reklamēt savus pakalpojumus. *Likumā noteiktais aizliegums nodarboties ar reklāmu negatīvi ietekmē advokāta sniegtās juridiskās palīdzības pieejamību, turklāt sašaurina advokātu, kas vienlaikus ir maksātnespējas administratori un attiecīgi – valsts amatpersonas – iespējas piedāvāt savus pakalpojumus un tādējādi ierobežo viņu tiesības saglabāt pašu izvēlēto nodarbošanos.* Satversmes tiesa ir secinājusi, ka *Likumā valsts amatpersonai noteiktais aizliegums nodarboties ar reklāmu nav savienojams ar Latvijas Republikas Advokatūras likumu, kas nosaka kārtību, kādā advokāti var reklamēt savu darbību, tādējādi nodrošinot personām iespēju saņemt juridisko palīdzību no advokāta.*

Vērtējot Likuma 17. panta pirmajā daļā noteikto aizliegumu valsts amatpersonai nodarboties ar reklāmu, vienlaikus ir secināms, ka minētais aizliegums ierobežo arī citu valsts amatpersonu, kurām Likumā noteiktie speciālie amatu savienošanas ierobežojumi nenoteic stingrākus ierobežojumus par tiem, kas noteikti Likuma 6. pantā, sniegto pakalpojumu vai preču pieejamību.

Ievērojot minēto, Likumā ir nosakāms izņēmums no reklamēšanas ierobežojumiem, kad nodarbošanās ar reklāmu ir atļauta, proti, ja tas notiek ārpus valsts amatpersonas amata pienākumu izpildes.

#### Ziņas valsts amatpersonas deklarācijā, kuras var apdraudēt advokāta klienta konfidencialitāti un neatkarību.

Satversmes tiesa ir norādījusi, ka konfidencialitāte ir advokāta galvenā un pamata tiesība un pienākums, norādot, ka *advokāta sniegtā juridiskā palīdzība ir efektīva un nodrošina personas tiesību un likumisko interešu aizsardzību taisnīgā tiesā tikai tad, ja tiek garantēta konfidencialitāte klienta lietās. Var būt tādas situācijas, kad konfidencialitātes princips liedz pieprasīt ziņas ne tikai par advokāta sniegtās juridiskās palīdzības saturu, bet arī par to, kādām konkrētām personām tā sniegta. Šāds aizliegums attiecas arī uz valsts iestādēm, kam jārespektē advokāta neatkarība.*

*Dažkārt pats fakts, ka juridiskā palīdzība sniegta konkrētai personai, ir pilnībā konfidenciala.*

*Valsts amatpersonai noteiktais pienākums deklarācijā ietvert normatīvajos tiesību aktos prasīto informāciju par noslēgtajiem uzņēmuma un pilnvarojuma līgumiem un šo līgumu pusēm, kā arī ienākumiem un to gūšanas avotu var nonākt pretrunā ar advokāta darbības konfidencialitātes principu, jo tādējādi tiktu atklāta informācija par to, ka advokāts sniedzis juridisko palīdzību konkrētai personai. Turklāt Interesu konflikta novēršanas likumā ietvertais regulējums paredz valsts institūcijām tiesības pieprasīt papildu informāciju un dokumentus saistībā ar deklarācijā ietvertajām ziņām. Līdz ar to varētu tikt pārkāpta advokāta konfidencialitāte viņa klienta lietās un nebūtu nodrošinātas personu tiesības uz taisnīgu tiesu.*

Satversmes tiesa secina, ka sakarā ar valsts amatpersonai noteikto pienākumu iesniegt valsts amatpersonas deklarāciju, kurā citastarp norādāma informācija par klientiem un noslēgtajiem darījumiem, var rasties tādas situācijas, kad konfidencialitāte un personu tiesības uz taisnīgu tiesu netiek nodrošinātas.

Vienlaikus Satversmes tiesa ir norādījusi, ka jāņem vērā tas, ka administrators, kurš vienlaikus ir arī advokāts, var būt aizstāvis kriminālprocesā. Advokātam, aizstāvot savu klientu, ir jābūt neatkarīgam, jo tikai tad advokāta sniegtā juridiskā palīdzība nodrošinās personas tiesību un likumisko interešu aizsardzību taisnīgā tiesā. Tomēr apstrīdētās normas var pakļaut riskam advokāta neatkarību kriminālprocesā. Advokāta neatkarību var ierobežot Likumā kontrolējošām institūcijām noteiktās tiesības pieprasīt un saņemt papildu informāciju, kas apliecina deklarācijā (tostarp npublicējamajā daļā) norādītās ziņas. Līdz ar to advokāta profesionālās darbības neatkarības nodrošināšanas nolūkā kontrolējošām institūcijām būtu ierobežojamas tiesības pieprasīt un saņemt ziņas par personām, kuras ir norādītas vai saskaņā ar Likuma regulējumu bija jānorāda attiecīgajā deklarācijā.

Ievērojot minēto, kā arī to, ka ne tikai Likuma 4. panta pirmās daļas 26. punktā noteiktajām valsts amatpersonām Likumā noteiktie amatu savienošanas ierobežojumi neliedz savienot valsts amatpersonas amatu ar citu amatu, kas var būt arī advokāta profesionālā darbība, Likuma 24. pantā ir nosakāms informācijas apjoms, ko valsts amatpersonas deklarācijā nenorāda, ja minētā informācija ir saistīta ar advokāta profesionālo darbību. Ar likumprojektu tiek noteikts, ka valsts amatpersona, kura vienlaikus ir arī advokāts, nenorāda ziņas par advokāta profesionālo darbību, kas var pārkāpt tam noteikto neatkarības un konfidencialitātes principu, līdz ar to arī Likuma 26. panta ceturtais daļas otrais teikums ir svītrojams, jo atbilstoši Likuma 24. panta grozījumiem advokātiem nav pienākuma deklarācijā norādīt ziņas, kuru pieejamība varētu pārkāpt minētos advokāta profesionālās darbības pamatprincipus.

Likumprojektā noteiktie Likuma 24. panta deklarācijas aizpildīšanas izņēmumi ir attiecināmi vienīgi uz ziņām un darbībām advokāta

profesionālās darbības ietvaros atbilstoši Latvijas Republikas Advokatūras likuma tvērumam, bet neierobežo pienākumu norādīt attiecīgās ziņas, ja tās neizriet no advokāta profesionālās darbības, kā arī minētie deklarācijas aizpildīšanas izņēmumi ir attiecināmi vienīgi uz valsts amatpersonām, kuras savieno valsts amatpersonas amatu ar tādu profesionālo darbību, kuru darbības principi ir noteikti Latvijas Republikas Advokatūras likumā un citos advokātam sasītošos tiesību aktos.

## **2. Kāda var būt likuma ietekme uz sabiedrības un tautsaimniecības attīstību?**

Likumprojektā ietvertais regulējums noteiks izņēmumus no vispārējā reklāmas aizlieguma, paredzot, ka aizliegums neierobežo tiesības nodarboties ar reklāmu, ja reklāmas mērķis ir popularizēt tos pakalpojumus un preces, ko valsts amatpersona sniedz vai piedāvā ārpus valsts amatpersonas pienākumiem.

Likumprojekts noteiks arī ziņu apjomu, ko valsts amatpersona, kura vienlaikus ir arī advokāts, nenorāda deklarācijā, ja šīs ziņas ir saistītas ar advokāta profesionālo darbību.

## **3. Kāda var būt likuma ietekme uz valsts budžetu un pašvaldību budžetiem?**

Likumprojektam nav ietekmes uz valsts budžetu un pašvaldību budžetiem.

## **4. Kāda var būt likuma ietekme uz spēkā esošo tiesību normu sistēmu?**

Papildus būs nepieciešami grozījumi Ministru kabineta 2002. gada 22. oktobra noteikumos Nr. 478 „Kārtība, kādā aizpildāmas, iesniedzamas, reģistrējamas un glabājamās valsts amatpersonu deklarācijas un aizpildāmi un iesniedzami valsts amatpersonu saraksti”. Grozījumi nepieciešami, lai nodrošinātu to atbilstību Likuma regulējumam attiecībā uz ziņām, ko valsts amatpersona nenorāda deklarācijā par advokāta profesionālo darbību.

## **5. Kādām Latvijas starptautiskajām saistībām atbilst likumprojekts?**

Likumprojekts šo jomu neskar.

## **6. Kādas konsultācijas notikušas, sagatavojot tiesību akta projektu?**

Konsultācijas notikušas ar Valsts ieņēmumu dienestu, Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroju un Maksātspējas administrāciju. Ir (tiks)

uzklausīts arī biedrību “Latvijas Sertificēto maksātspējas procesa administratoru asociācija”, “Latvijas Komercbanku asociācija”, “Latvijas Darba devēju konfederācija” un “Ārvalstu investoru padome Latvijā”, kā arī Latvijas Zvērinātu advokātu padomes pārstāvju viedoklis.

## **7. Kā tiks nodrošināta likuma izpilde?**

Likuma izpilde tiks nodrošināta saskaņā ar Likumā un citos normatīvajos aktos noteikto kārtību. Jaunu institūciju izveide nav nepieciešama.